

Langt mod nord ligger Sæbygaards pragtfulde bøgeskov i flammende ej Med lystige toner fra et jagthorn indleder skovrider Gustav Graae skov

Kristeligt Dagblad 17. november 1982

Skovtak- satoren skriver

Af
Børge H.
Larsen

Skovhistorisk Selskabs efterårsekskursion var i år henlagt til Sæbygaard, og førstfolk og andre skovhistorisk interesserede fra hele landet var draget til Vendsyssel for at fordybe sig i Sæbygaards skoves historie.

Samme skovrider siden 1929

I den klare efterårsdag samledes man ved indgangen til skoven, der ligger lige uden for Sæby.

Med lystige toner fra det veltjente jagthorn indledte skovrider Gustav Graae skovvandringen.

Familien Arenfeldt, der ejer Sæbygaard, og familien Graae har kendt hinanden siden 1837. Da Sæbygaard Skov blev fredet i 1928, blev det bestemt, at ved hver udvisning (mærkning af træer, der skal fældes) skulle der være tre til stede, nemlig en repræsentant for Sæby, en fra fredningsmyndighederne og ejers repræsentant, den sidste blev Graae, der i over 50 år har sat sit præg på denne skov. Sæbygaard Skov er en af vore aller nordligste bøgeskove, men der er mærkværdige, gode former, der står på højde med bøgene på de bedre jorder langs Jyllands østkyst og på Øerne. Her får man bekræftet den kendte skovbrugsprofessor

Oppermans ord, om at de jyske bøge kommer sent, men holder længe, d.v.s., at de bevarer vækstenergien og sundheden længe. I kanten af skoven er der en lille egebevoksning, på en gammel randmoræne. Det er dejligt at se, hvordan et stykke egekrat, der har stået udsat, markerer sig.

Den skov, vi begiver os ind i, er et stykke lystskov, der er rester af en naturskov. Man kan tydeligt se, at en del af disse træer, er fremkommet som stødskud. Og det er sjældent at se bøgen danne skov på denne måde i den sydlige del af Danmark, det er faktisk kun i Vendsyssel, at vor nationale træart formerer sig ved stødskud. Hvorfor? Forklaringen er nok, at da vi er tæt ved nordgrænsen for bøgens udbredelse, er dens frugtsætning ikke så kraftig som normalt, og derfor sørger den for artens beståen ved at sende skud op fra stødet (eller stubben). Det har nok også noget at gøre med lystilgangen i skoven, i lysåbne skove vil bøgen lettere danne stødskud end i de mørke skove.

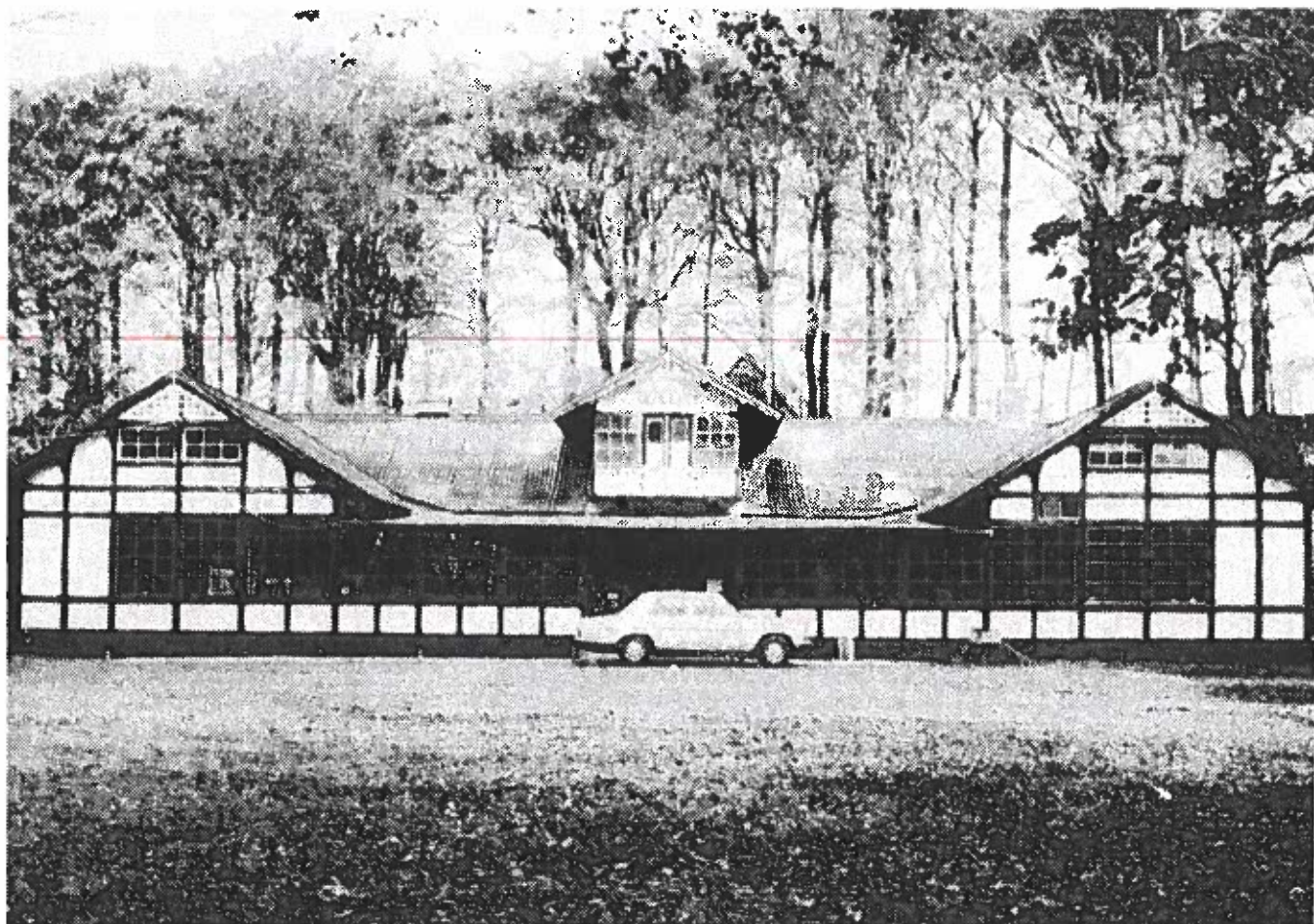
Den klassiske kamp mellem bøg og eg

Der findes enkelte ege isprængt i bøgeskoven. Og da kommer man let til at tænke på den efterhånden klassiske historie, der stammer fra Vaupells enestående beskri-

velse »Kampen mellem egen og bøgen«, hvor egen forsvinder, fordi den kvæles (skygges ihjel) af bøgen. Helt så enkelt er forklaringen nok ikke. Det er nok i første række mennesket, der har været medvirkende til bøgens store udbredelse her i landet.

At så mange af de naturlige egeskove gik til grunde i forrige århundredes begyndelse, skyldes næppe afslutningen på en lang kamp mellem de to træarter. Egens forsvinden må ses på baggrund af, at ved fredskovslovens indførelse i 1805 blev driften af Danmarks jordbrug lagt radikalt om. Gennem hundreder af år blev det meste af Danmarks jord drevet i en kombination af skovbrug og kvægavl. Ved fredskovslovens indførelse blev de to erhverv henvist til hver sit areal, kreaturgræsning blev forbudt i fredskovene, mens svineriften stadig var tilladt. Og svinene åd egeplanterne, men ikke bøgene.

Under Svenskekrigen 1658-60 gik det også hårdt ud over egen, idet svenskerne fældede egene i vore skove, således at vi efter krigen ikke ville have egetømmer til flåden. I de ege, vi tidligere havde i skovene, var der meget skibstræ.

Under de gyldne bøges løvtag gik turen ned til »skovlyst« — en af de gode gammeldags skovpavilloner.

Vårspragt. Vandringen

Man anbefalede dengang plantning af ege i skovkanten, men man fik noget krumtræ.

«Skovlyst» — Hvor dansen gik

Under de gyldne bøges løvtag gik turen ned til »Skovlyst«, en af de gode, gammeldags skovpavilloner. Familien Arenfeldt har haft stor forståelse for befolkningens behov, bl.a. byggede de denne pavillon i begyndelsen af det 19. århundrede. Hertil cyklede Gustav Graae fra Dybvad og vingede pigerne hver lørdag aften. Sportspladsen bagved er også anlagt af godset. Skoven har gennem mange år været åben for publikum, og de mennesker, der er vant til at komme her, sviner ikke.

Gustav Graae blæser i jagtørnet, og det så kraftigt, at egenes blade daler ned over t. Vi passerer en af de solide broer over åen, der snoer sig gennem skoven, og som med pludrende vand er med til at give det hele et romantisk ræg.

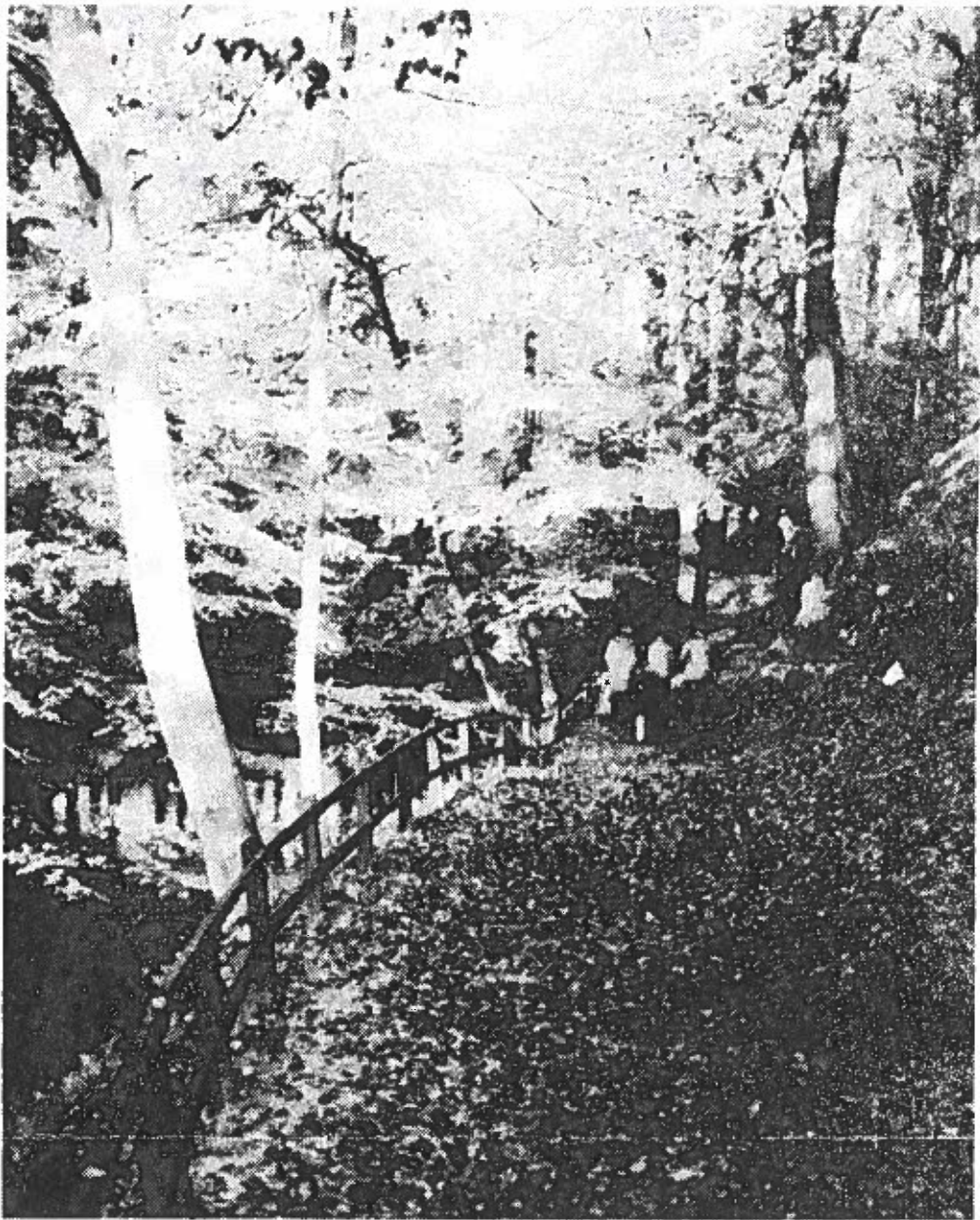
Graae fortæller, at den ene kontrovers han har haft med ejeren er, at han ikke må beholde så mange af de gamle træruiner, som han gerne ønske sig, disse gamle træer er vigtige for fugle og insekter.

Da Graae begyndte her i 1929 var der mosbund de fleste steder i skoven, mens der er muldbund, og mange af de nye bøge er på vej.

Vandstæren Hver opvisning

Udselig opdager man vandstæren nede i åen, den finder sig på en sten ude i strømmen. Vandstæren er en kraftig fugl, der i meget mindre om en gærdesmutte med stumpe vinger, den korte strithale, der i regelen er rettet opad, men dog ikke ritter så meget i vejret som de gærdesmutter. Vandstæren er næsten lige så stor som en stær. Fuglen er mørkebrun, med en løjnefaldende rød plet, der dækker struben og det meste af brystet. Der er at være flere vandstærer, der overvintrer ved åen.

Graae husker den unge skov som ganske tæt, den dateres fra året efter julestormen i 1902, man kan næppe træerne se rester af nedvolde fra vindfælderne i 80 år siden. Intet er plan-

Sæbygaard Skov er en af vore aller nordligste bøgeskove. Den kendte skovbrugsprofessor Oppermanns ord om, at de jyske bøge kommer sent, men holder længe, holder stik

tet i denne bøgeskov. Hist og her opdager vi nogle unge ær (ahorn), og gudskelov for æren, thi i dag er der mange skovejere, der ikke får råd til at plante og passe skoven, men så kommer æren, og efter den kommer bøgen igen.

Ekskursionen når frem til »høgeburet«, stedet hvor falkejægeren har holdt til med rovfuglene, der var afrettet til jagt. Står man her og ser tilbage på den pragtfulde bøgeskov, da kan man se, at skovriden Graaes mål er nået. Jeg elsker at lave det, der er kønt.

Knæver Hede

Over middag drog ekskursionen ud til Knæver Heder, der ligger lige ved Sæby.

Her blev første gang plantet i 1904. Gustav Graae kan huske, at når man omkring 1916 kom fra Dybvad, kørte man altid ud over heden, og træerne trivedes ikke særligt vel. I 1935 var plantningen

næsten gået helt i opløsning, og man ville have fredskovsplantningen ophævet. Men det blev aldrig til noget. Er der først fredskovsplantning på et areal, er det vanskeligt at få den ophævet. I 1805 var man nødt til at lægge dette bånd på skovene, således at vi ikke skulle komme i den situation, at vi ikke havde træ til huse, skibe, brændsel o.s.v.

Senere (1870-1920), da man fik tilskud til fredskovsplantninger, blev Danmarks skovareal næsten fordoblet.

Om det er berettiget at opretholde fredskovsplantningen på Knæver Hede kan naturligvis diskuteres. Men nu står her jo skov, og så må man vel se at få det bedste ud af den. Denne hede — eller plantage — har været dyr for godset. Vore godser er i stigende vanskeligheder på grund af ringe udbytte og store udgifter til vedligeholdelse af hovedbygningerne.

Disse herregårde og slotte repræsenterer imidlertid så

store værdier for samfundet, at de bør bevares.

Den gamle borg

Dagen afsluttes meget passende på selve Sæbygård, hvor familien Arenfeldt har resideret i mange generationer. Hovedbygningen er opført af Pernille Oxe og færdiggjort i 1576. Senere blev rigsadmiral Peder Munk ejer af gården. Flere fra historien kendte familier har siddet på Sæbygård, indtil den kom i familien Arenfeldts eje.

Står man i den gamle borggård, mellem de af tidens tand mærkede mure, erkender man til fulde, at det er svært i dag at holde en gammel gård i den ønskede stand.

I efterårsdagens bløde solfaldsskær står den gamle skovriden og blæser »Jagtforbi« på broen over voldgraven — og han blæser forbi ikke alene for denne herlige dag, men tillige for en tid, der aldrig kommer igen.